

हैदराबाद-मुक्ति-दिवसावसरे समग्रे राज्ये देशभक्ति- भावस्य जागरणम्

केन्द्रीयः अङ्गार- खनन मन्त्री जी. किशन रेड्डी इत्येषः अथ च मुख्यमन्त्री रेवन्तरेड्डी हैदराबाद-मुक्ति-दिवसावसरे आयोजितेषु विभिन्नेषु कार्यक्रमेषु राष्ट्रियध्वजं दोधूयमानं कृतवन्तौ। केन्द्रीय-संस्कृति-मन्त्रालयेन केन्द्रीय गृह मन्त्रालयेन च हैदराबाद-मुक्ति-दिवसस्य नाभ्रि आयोजिते कार्यक्रमे केन्द्रीयः मन्त्री केन्द्रीयारक्षितारक्षिबालानां निरीक्षणमकरोत् अपि च गार्ड ऑफ़ हॉनर इति राजकीय-सम्मानमपि लब्धवान्। समग्रे राज्ये दिवसोऽयं देशभक्तिभावेन सोत्साहं च आमन्यते।

नौसैन्यबलस्य कमांडर इति समादेष्टाधिकारिणां सम्मेलनम् नवदिल्ल्यां आरब्धम्

हिमसंस्कृतवार्ताः। ऐषमः नौसैन्यबलस्य कमांडर इति समादेष्टाधिकारिणां सम्मेलनस्य द्वितीय संस्करणस्य आयोजनम् गतदिने नवदिल्ल्यां आरब्धम्। एतत् सम्मेलनं नौसैन्यबलस्य समादेष्टाधिकारिणां महत्त्वपूर्ण-रणनीतिकस्य, सेना-सम्बद्ध-कार्य-सञ्चालनस्य, प्राशासनिक-प्रसङ्गानां विषयेषु विचार-विमर्शस्य कृते सौविध्य-प्रदानस्य शीर्षस्तरीयः द्विवार्षिकः कार्यक्रमः अस्ति। रक्षामन्त्रालयेन प्रकल्पितस्य अस्य चतुर्दिवसीय सम्मेलनस्य आरम्भः नौसेनाप्रमुखस्य उद्घाटनसम्भाषणेन सञ्जातः। नैके सैन्याधिकारिणः अस्मिन् कार्यक्रमे भागं भजन्ति।

भारतम् रक्षाक्षेत्रे स्वावलंबिनं कर्तुं सर्वकारः प्रतिबद्धः अस्तीति-राजनाथसिंह

रक्षामंत्री राजनाथसिंहः अब्रवीत् यत् भारतम् रक्षाक्षेत्रे स्वावलंबिनम् कर्तुं सर्वकारः प्रतिबद्धः अस्तीति। नरेन्द्रमोदीप्रशासनस्य सम्पूरितशतदिवसानां प्रशंसां कुर्वन् सिंहः अभिव्यक्तवान् यत्, गतेषु त्रिषु मासेषु सार्धकलक्षकोटिरूप्यकाणां रक्षा-वस्तुनां क्रयणाय मन्त्रालयेन अनुमतिः प्रदत्ता अस्ति। असौ प्रशासनेन एकाधिकपञ्चशतं अधिकानि वस्तूनि सकारात्मक-स्वदेशीकरणसूच्यां समाविष्टानि सन्ति। समाजस्य समेषां वर्गाणां जनानां कल्याणार्थं प्रशासनेन कृताः उपायाः मन्त्रिणा अनेन उल्लिखिताः।

बुकर पुरस्कारम्-पञ्चाशद्वर्षाणाम् इतिहासे सर्वाधिकाः महिलाः

सम्मिलिताः सन्तीति

अस्य वर्षस्य बुकरइति पुरस्कारस्य घोषणा जाता। ऐदम्यप्राथम्येन पञ्च पञ्चाशद्वर्षाणाम् इतिहासे सर्वाधिकाः महिलाः सम्मिलिताः सन्तीति। अस्यां घोषितसूच्यां पूर्वपुरस्कारविजेत्री महिला आन्ने मैकेल्स् इत्येषा, अमेरिकीय लेखिका पर्सिवल् एवरेट् इत्येषा, ब्रिटेनदेशीया-लेखिका सामन्था हार्वे इत्येषा च सन्तीति।

जन्मदिवसावसरे ओडियाराज्ये सुभद्रायोजनायाः शुभारम्भं कृतवान् प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी

हिमसंस्कृतवार्ताः भुवनेश्वरम्। प्रधानमन्त्री श्रीनरेन्द्रमोदी गतदिने ओडिशासर्वकारस्य महिला-केन्द्रितपदक्षेपं, सुभद्रा-योजनाया साकं भुवनेश्वर-मध्ये रेल पट्टिकायाः राष्ट्रियराजमार्ग-परियोजनायाः च शुभारम्भं कृतवान्। तत्र हि बीजू पटनायक-अन्ताराष्ट्रिय-विमान-पत्तने प्रधानमन्त्रिणः मोदिनः शुभागमने तस्य भव्यं स्वागतं समनुष्ठितम्, यत्र च आदिवासी-लोक-नृत्यैः ढोल-इत्याख्य-वाद्य-यन्त्रैः च पारम्परिकरीत्या श्रीमोदिनः स्वागत-सपर्यां सम्पादिता। श्रीमोदिनः जन्मदिवसावसरे सहस्रं समर्थकैः तस्य अभिनन्दनम् अभिवादनं च कृतम्। भुवनेश्वरस्य जनता-मैदान-प्राङ्गणे परियोजनायाम् उद्घाटनस्य अनन्तरं तत्रस्थितां विशालां जनसभां सम्बोधयन्, प्रधानमन्त्री प्रोदितवान् यत् एक-कोट्यधिकाः महिलाः 'सुभद्रा योजनायाः लाभं स्वीकर्तुं शक्नुवन्ति। श्रीमोदी प्रोदितवान् यत्, राष्ट्रस्य विकासः महिलानां सहभागितायां निर्भरति। अथ च महिलानां समेधिता क्षमता ओडिशायाः विकासस्य मूल-मन्त्रः भविष्यति। प्रधानमन्त्री प्रोक्तवान् यत्, आर.बी.आई. 'डिजिटल-मुद्रा-पायलट परियोजनापि' अनया योजनया साकं संयोजिता अस्ति। एषः एतादृशः प्रथमः प्रकल्पः अस्ति। एतद् अतिरिच्य, प्रधानमन्त्री भुवनेश्वरस्य गड़काना मध्ये एकस्यां झुग्गीति निर्धनवसतौ अपि भ्रमणं कृतवान्। तत्र हि पौरावासयोजनायाः विंशतिः लाभार्थिभिः

साकं प्रधानमन्त्री सम्भाषितवान्। अत्रावसरे अमुना भणितं यत् एकस्य परिवारस्य एकया भगिन्या तस्मै पायसम् अपि भोजनार्थं प्रदत्तम्। तदा मोदिना प्रोक्तं यत् पायसान्न-भोजन-समये तेन मातुः स्मरणं कृतम्। ध्येयम् अस्ति तत्र प्रधानमन्त्री अष्ट-शताधिक-द्वि-सहस्र-कोटि-रूप्यकाणां रेल-परियोजनायाम्, एक-सहस्र-कोटि-रूप्यकतोऽधिकानां रूप्यकाणां राष्ट्रिय राजमार्ग परियोजनायां चापि उद्घाटनं कृतवान्।

विश्वकर्मा जयंत्यान्त्यावसरे

प्रधानमन्त्रिणा प्रदत्ताः शुभकामनाः

समस्ते देशे विश्वकर्मा जयंती महता उल्लासेन परिपालिता। अस्मिन् पावने अवसरे प्रधानमन्त्रिणा श्रीमोदिना मंगलवचोभिः देशस्य नागरिकाः वर्धापिताः। एकस्मिन् सामाजिक संजालीये संदेशे श्रीमोदिना लिखितं यत् ते सर्वे कठिन-कर्मकराः, कार्मिकाः, शिल्पकाराः, रचनाकाराः, हस्तशिल्पकाराश्च नितरां प्रणम्याः सन्ति। यैः राष्ट्रनिर्माणं नैजं भृशं योगदानं प्रदीयते।

राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः

उपराष्ट्रपतिः जगदीपधनखडः

च मोदिने-जन्मदिवस- शुभकामना प्रेषितवन्तौ

राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुः उपराष्ट्रपतिः जगदीपधनखडः च प्रधानमन्त्रिणः नरेन्द्रमोदिनः जन्मदिवसमुपलक्ष्य तस्मै शुभांसाः प्रेषितवन्तौ। अस्मिन् अवसरे राष्ट्रपतिः न्यगादीत् श्रीमोदी स्वप्रतिभायाः कार्यस्य च माध्यमेन देशस्य समृद्धिं प्रतिष्ठां च वर्धितवान्। राष्ट्रपतिः तस्य दीर्घ, स्वस्थतामयं, प्रसन्नं च जीवनं प्रार्थितवती। उपराष्ट्रपतिः अवदत् यत्, दशकद्वयं यावत् स्वस्य शासनस्य माध्यमेन, दशकं यावत् प्रधानमन्त्रिरूपेण च, श्रीमोदी देशस्य आत्मानं जागरितवान् अपि च देशस्य अस्य सांस्कृतिक-मूल्यानाम् उद्दीपनम् सभ्यताविषयकमूल्यानां च पोषणं कृतवान्, विकसित-भारतस्य कृते अभूतपूर्व-विकासमार्गस्य दृढतया प्रवर्तनम् अपि कृतवान्।

अरविन्दकेजरीवालेन मुख्यमन्त्री पदात् त्यागपत्रं प्रदत्तम्, आतिशी दिल्लीः नवीना मुख्यमन्त्री

दिल्ल्याः मुख्यमन्त्रिणा अरविन्दकेजरीवालेन मुख्यमन्त्री पदात् त्यागपत्रं प्रदत्तम्। असौ गतसायं दिल्लीः उपराज्यपालं वी. के. सक्सेना वर्यं सम्मिल्य नैजं त्यागपत्रं समर्पयत्। अथ च अत्रावसरे आम आदमी पार्टीति दलेन घोषणा कृता यत् दलस्य वरिष्ठा नेत्री आतिशी दिल्लीः नवीना मुख्यमन्त्री भविष्यति। नव दिल्लीयाम् आप-दलस्य विधायकानाम् उपवेशनस्य अवसरे एषा आप-विधायक दलस्य नेत्री प्रचिता अस्ति। उपवेशनस्य अनन्तरं सञ्चार माध्यमैः साकं सम्भाषणावसरे दिल्लीः मन्त्री गोपाल रायः उक्तवान् यत् आगामि-विधानसभा-निर्वाचनं यावत् एकमतेन निर्णीतम् अस्ति यत् आतिशी एव मुख्यमन्त्री स्थास्यति। सञ्चार माध्यमैः साकं सम्भाषणावसरे दिल्लीः नवीना मुख्यमन्त्री आतिशी दल-प्रमुखं प्रति आभार-भारं प्रकटयन्ती प्रोदितवती यत् सा कठिन परिश्रमं करिष्यति। अमुना एतदपि प्रोक्तं यत् दिल्लीयां पूर्वतः एव प्रचाल्यमानाः लोककल्याणकर-योजनाः यथावस्थमेव प्रचलिष्यन्ति।

सुभाषितम्

भद्रं भद्रकृतं मौनं
कोकिलैर्जलदागमे।

दर्दुराः यत्र वक्ताः
तत्र मौनं हि शोभते।।

भावार्थः- वर्षा ऋतु में कोयलें मौन हो जाती है, क्योंकि उन्हें पता है कि जहां बोलने वाला मेंढक हो वहां मौन रहना ही श्रेष्ठ है।

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ताः दैनिकपत्रे
व्याकरणात्मक-अशुद्धिनां कृते
सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च
उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम् प्रकाशनम्
जसवां कोटला तहसीलपरिसरस्य सम्मुखे
कस्बा कोटला, जिला कांगड़ा हि.प्र.
पत्रव्यवहारसङ्केतः- १७७१११

भारतमण्डपं इति स्थाने अष्टमं भारत-जल- सप्ताहम् उद्घाटितम्

राष्ट्रपतिः द्रौपदीमुर्मुर्वर्यया नवदिल्ल्याः भारतमण्डपं इति स्थाने अष्टमं भारत-जल-सप्ताहम् उद्घाटितम्। अस्मिन् अवसरे राष्ट्रपतिः प्रोक्तवती यत्, 'आजादी का अमृतमहोत्सव' इत्यस्य अवसरे अमृतसरोवराणां निर्माणं कृतमस्ति। अनेके जलाशयाः पुनरुज्जीवीकृताः सन्ति। चतुर्दिवसीये एतस्मिन् कार्यक्रमे, चत्वारिंशद्वेशानाम् प्रायः चतुःसहस्रम् प्रतिनिधयः भागं ग्रहीष्यन्ति, तथा च प्रदर्शनीयां शताधिकाः प्रदर्शकाः, नवाचार-संस्थाः च जलक्षेत्रे स्वविचारान् प्रकटयिष्यन्ति।

HP New Vendor Policy : हिमाचले नूतना विक्रेतानीतिः निर्मिता भविष्यति, हिमाचलस्य मूलनिवासिनां कार्ये प्रथमः अधिकारः भविष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - कार्यालयीयः प्रतिनिधिः। अतीव शीघ्रमेव हिमाचलप्रदेशे नूतना विक्रेतानीतिः निर्मातुं गच्छति। अस्मिन् विक्रेतानीतौ हिमाचलप्रदेशस्य मूलनिवासिनां अधिकारस्य सम्भवं पालनं भविष्यति। न केवलं जनानां भावना एवम् अस्ति, अपितु सत्ताधारी दलस्य नेतारः अपि एतत् उक्तवन्तः। हिमाचलप्रदेशस्य विधानसभाध्यक्षः कुलदीपसिंहपठानिया समितेः सङ्घटनम् करिष्यति। अस्यां समित्यां सत्ताधारीपक्षस्य, विपक्षस्य च सदस्याः भविष्यन्ति। राज्ये नूतनं विक्रेतानीतिं निर्मातुं एषा समितिः अनुशंसां करिष्यति। तदनन्तरं राज्यसर्वकारः समितेः अनुशंसानाम् आधारेण विक्रेतानीतिं निर्मास्यति।

राज्ये दृढविक्रयनीतेः आवश्यकता वर्तते
वस्तुतः हिमाचलप्रदेशस्य राजधानी शिमलानगरस्य संजौलीक्षेत्रात् मस्जिदसम्बद्धः विवादः राज्ये नूतनविक्रेतानीतेः आवश्यकतां प्रति ध्यानं आकर्षयति।

बहिः राज्येभ्यः आगच्छन्तः जनाः विविधस्थानेषु वीथिविक्रेतारः स्थापयन्ति स्म। अस्य कारणात् न केवलं स्थानीयजनानाम् समस्यानां सम्मुखीकरणं कर्तव्यं भवति, अपितु अत्रत्याः व्यापारिणः अपि हानिम् अनुभवन्ति। बहिः राज्यात् आगच्छन्तः जनाः तादृशेषु स्थानेषु अपि स्वस्य स्तम्भं स्थापयन्ति यत्र नगरनिगमस्य विक्रयक्षेत्रं नास्ति इति घोषितम् अस्ति। एतादृशे सति समितिः राज्यसर्वकाराय अनुशंसां करिष्यति यत् भविष्ये एतेषां नियमानाम् कठोरपालनं भवतु इति।

राज्यस्य जनाः समिति-निर्माणस्य प्रतीक्षां कुर्वन्ति

हिमाचलप्रदेशसर्वकारे ग्रामीणविकासपञ्चायतीराजमन्त्री नूतनविक्रेतानीतेः आवश्यकतायां बलं ददाति इति दृष्टः। एतां नीतिं हिमाचलप्रदेशसभायां आनयनस्य विषये अपि सः कथितवान् आसीत्। एतदपि उक्तं यत् राज्ये सर्वेभ्यः राज्येभ्यः जनानां कार्यस्य अधिकारः अस्ति, परन्तु हिमाचलप्रदेशस्य जनानां प्रथमः अत्र कार्यं कर्तुं अधिकारः भवितुमर्हति। ज्ञायते यत् मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः अपि यथाशीघ्रं दृढं विक्रेतानीतिम् आनेतुं समर्थः अस्ति, येन एषः विवादः समाप्तः भवितुम् अर्हति। अद्यैव राज्यसचिवालये आयोजिते सर्वपक्षीयसमागमे विधानसभासभापतिं समितिनिर्माणस्य अधिकारं दत्तवान् इति प्रस्तावः पारितः। अधुना सर्वे अस्याः समिते सङ्घटनस्य प्रतीक्षां कुर्वन्ति।

Himachal News: मध्याह्नभोजनकार्यकर्तृणां सेवां रक्षिष्यति हिमाचलसर्वकारः, शिक्षाव्यवस्थायां क्रान्तिकारी परिवर्तनं आनयिष्यति

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। हिमाचलस्य विलीनविद्यालयेषु कार्यरतानाम् मध्याह्नभोजनकर्मचारिणां कृते आश्रयस्य वार्ता अस्ति। राज्यस्य शतशः विलीनविद्यालयानाम् अधिशेषमध्यदिनभोजनकर्मचारिणां कार्याणि रक्षिष्यन्ति। एतादृशाः सर्वे मध्याह्नभोजनकार्यकर्तारः समीपस्थेषु विद्यालयेषु नियोजिताः भविष्यन्ति। शिमलानगरे मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः इत्यस्य अध्यक्षतायां आयोजितायां शिक्षाविभागस्य सभायां एषः निर्णयः कृतः यत्, "विद्यालयानां विलयस्य कारणात् अतिरिक्तं मध्याह्नभोजनकार्यकर्तृणां समीपस्थेषु विद्यालयेषु समायोजनं भविष्यति।" विद्यालयेषु तेषां सेवाश्च प्रदत्ताः भविष्यन्ति। न निरस्तं भविष्यति। राज्यसर्वकारः वर्तमानशिक्षाव्यवस्थायां क्रान्तिकारीपरिवर्तनं आनयति यस्य कृते गुणात्मकशिक्षाप्रदानस्य उद्देश्यं कृत्वा सर्वकारीयविद्यालयानाम् विलयः क्रियते। इति मुख्यमन्त्री सुक्खुः अवदत्। राजकीयराज्यशैक्षिक-अनुसन्धान-परिषदः एवं जिलाशिक्षणप्रशिक्षणसंस्थानानां पुनर्सङ्घटनं क्रियते। यस्योद्देश्यं छात्राणां कृते गुणात्मकशिक्षायाः प्रशिक्षणं प्रदातुं वर्तते।

भाजपाकाले अधोगतः शिक्षायाः स्तरः

मुख्यमन्त्री सुक्खुः अवदत् यत् पूर्वभाजपासर्वकारस्य अनुचितनीतिनां कारणेन हिमाचलप्रदेशः गुणात्मकशिक्षायाः क्षेत्रे राष्ट्रीयस्तरे २१ तमे स्थाने आगतः। एतादृशे सति सर्वकारः सर्वकारीयशिक्षणसंस्थासु गुणवत्तापूर्णशिक्षाप्रदानार्थं प्रमुखतया कार्यं कुर्वन् अस्ति। मुख्यमन्त्रिणा उक्तं यत् राज्यसर्वकारेण विदेशेषु शिक्षणभ्रमणस्य आयोजनं कृतम् यत् शिक्षकाणां ज्ञानं वर्धयितुं तेभ्यः विश्वस्तरीयशिक्षणपद्धतीनां विषये सूचनाः प्रदातुं शक्नुवन्ति, येन छात्राः तस्मात् लाभं प्राप्तुं शक्नुवन्ति। सः अवदत् यत् राज्यसर्वकारः शिक्षा, क्रीडा इत्यादिषु

क्षेत्रेषु उत्कृष्टतां प्राप्तानां मेधावीनां छात्राणां कृते अपि एतादृशानां भ्रमणकार्यक्रमानाम् आयोजनं करिष्यति। येन छात्राणां प्रतिभायां अधिकं सुधारं कर्तुं शक्यते। राज्यसर्वकारः शैक्षणिकसंस्थासु क्रीडामूलसंरचनायाः उन्नयनार्थं समन्वितप्रयत्नाः कुर्वन् अस्ति। यस्य कृते ६ तः १४ वर्षपर्यन्तं आयुवर्गस्य छात्राणां कृते क्रीडाप्रतियोगितानां आयोजनं भवति सः अवदत् यत् ६ तः १४ वर्षाणां आयुवर्गस्य छात्राः अन्तः- १४ प्रतियोगितासु भागं ग्रहीतुं शक्नुवन्ति तथा च एतासु स्पर्धासु ६ तः १४ वर्षाणि यावत् आयुवर्गस्य छात्राः भागं ग्रहीतुं शक्नुवन्ति। राज्ये क्रीडाक्रियाकलापानाम्, क्रीडकानां च प्रोत्साहनस्य उद्देश्यं कृत्वा राज्यसर्वकारेण क्रीडकानां आहारधनस्य महती वृद्धिः कृता अस्ति। अस्य अन्तर्गतं राज्यस्तरीयप्रतियोगितासु भागं स्वीकुर्वतां क्रीडकानां आहारधनं २४० रुप्यकात् ४०० रुप्यकाणि यावत् वर्धितम् अस्ति। जिल्लास्तरीयप्रतियोगितासु ३०० रुप्यकाणि, प्रखण्डस्तरीयप्रतियोगितासु २४० रुप्यकाणि च दीयन्ते। राज्यात् बहिः स्पर्धासु भागं स्वीकुर्वतां क्रीडकानां आहारधनं ५०० रुप्यकाणि यावत् वर्धितम् अस्ति। एतदतिरिक्तं क्रीडकानां सुविधां प्रदातुं राज्यसर्वकारेण राज्यात् बहिः आयोजितेषु कार्यक्रमेषु भागं गृह्णन्तः क्रीडकानां यात्रासुविधाः अपि वर्धिताः।

Sonia Gandhi : प्रियङ्कायाः अनन्तरं सोनिया गान्धी शिमलानगरं प्राप्तवती, अत्र द्वि-त्रिदिनानि यावत् स्थातुमस्ति योजना

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। काङ्ग्रेसस्य पूर्वराष्ट्रीयध्यक्षा सोनिया गान्धी मंगलवासरे अपराह्णे राजधानीं शिमलानगरं प्राप्तवती। सोनिया गान्धी इत्यस्याः पुत्री प्रियङ्का गान्धी इत्यस्याः गृहं शिमला-नगरस्य समीपे छाराबड़ायाम् अस्ति। प्रियङ्का गान्धी गत रविवसरे अत्र आगता आसीत्। अधुना सोनिया गान्धी अपि प्रियङ्कया सह अत्रैव स्थिता अस्ति। सोनिया मंगलवासरे अपराह्णे चण्डीगढतः मार्गेण छाराबड़ं प्राप्तवती। ते द्वे अपि आगामिदिनद्वयं-त्रयं वाऽत्र स्थातुं योजनां कृतवत्यौ। पार्टी सूत्रेषु उक्तं यत् प्रियङ्का गान्धी केवलं हरियाणा-जम्मू-कश्मीर-विधानसभानिर्वाचनप्रचाराय शिमलातः गमिष्यति। प्रियङ्का सोनिया च शिमलानगरं प्राप्तमात्रेण छाराबड़ासमीपे कठिनसुरक्षाव्यवस्था कृता अस्ति। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुक्खुः छाराबड़ां गत्वा उभाभ्यां सह मिलितुं शक्नोति। प्रियङ्का गान्धी रविवसरे अपराह्णे शिमलानगरम् आगता। अन्ये परिवारजनाः अपि अवकाशदिनानां कृते शिमलानगरम् आगताः सन्ति। एतत् परिवारस्य निजीभ्रमणम् अस्ति। सोनिया, प्रियङ्का च हरियाणा-जम्मू-कश्मीर-विधानसभानिर्वाचने काङ्ग्रेसपक्षस्य स्टार-अभियानकौ स्तः।

Himachal Weather : प्रदेशे

आगामि ४८ होराणां कृते पीत-सचेतना

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। ऋतुविज्ञानविभागेन आगामि ४८ होराणां कृते पीतसचेतना कृता अस्ति। अस्मिन् काले राज्यस्य अधिकांशेषु भागेषु वर्षायाः सम्भावना वर्तते। ऋतुविज्ञानविभागेन स्थानीयप्रशासनं सम्बन्धितक्षेत्रेषु सजगं भवितुं परामर्शः दत्तः। ऋतुविज्ञानविभागस्य अनुसारं वर्षाकारणात् मार्गारोधस्य सम्भावना भविष्यति। एतस्य निवारणाय सम्बन्धितविभागैः यन्त्राणि सजगं स्थापयितव्यानि भविष्यन्ति। ऋतुविज्ञानविभागस्य अनुसारं हरियाणा-समीपस्थेषु क्षेत्रेषु चक्रवात-सञ्चारः औसतसमुद्रतलात् १.५ तः ३.१ पर्यन्तं भवति। विगत २४ होरासु राज्ये शिमलानगरे २४.२ डिग्री, धर्मशालायां २८.०, ऊनायां ३४.६, नाहने २९.३, सोलने ३०.५, काङ्गड़ायां ३२.८, मण्ड्यां ३१.४, बिलासपुरे ३४.८, चम्बायां ३२ डिग्री इति तापमानं प्राप्तम्।

Shimla Masjid Case :

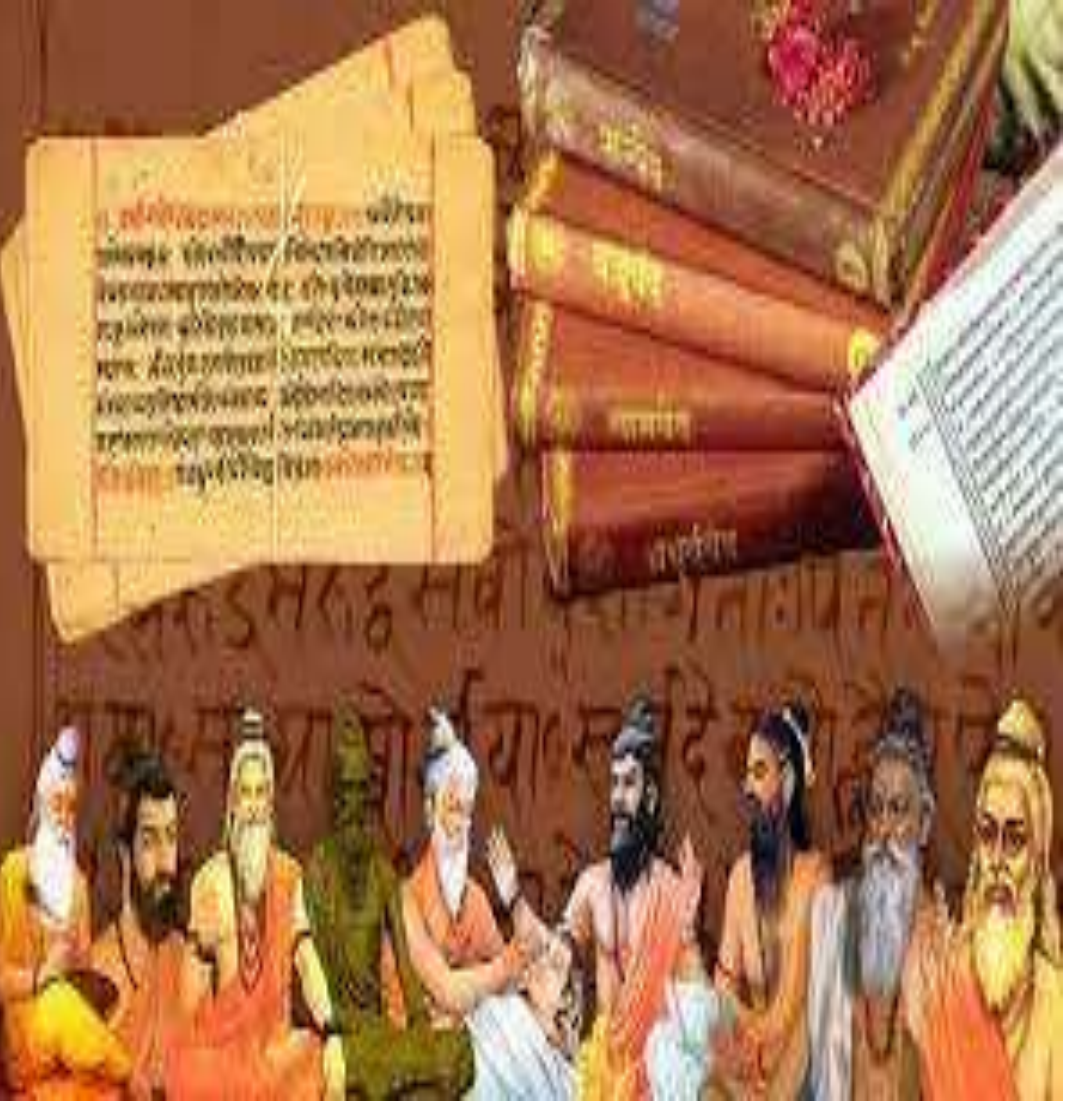
शिलापातकानां उपरि वन्दीगृहस्य संकटः, ७० जनाः चिह्निताः

हिमसंस्कृतवार्ता: - शिमला। ११ सितम्बर दिनाङ्के संजौलीनगरे स्थिते मस्जिदे अवैधनिर्माणस्य विरोधे शिलापातं कृतवतां जनानां विरुद्धं वन्दीगृहस्य खड्गः लम्बितः अस्ति। पुलिस-अनुसारं ड्रोन्-यन्त्रात् प्राप्तानां चलचित्राणां, प्रमाणानां च आधारेण अद्यावधि ७० जनानां चिह्निताः सन्ति। स्थानात् संगृहीतप्रमाणानां आधारेण एतादृशानां जनानां निरन्तरं परिचयः क्रियते। अस्य प्रकरणस्य अन्वेषणार्थं पुलिस डम्प-दत्तांशस्य अपि उपयोगं कुर्वन् अस्ति। तस्य साहाय्येन विरोधे सम्बद्धानां जनानां परिचयः क्रियते। पुलिसस्य मते प्रथमं शिलापातं कुर्वन्तः अभियुक्ताः गृहीताः भविष्यन्ति। तेषां प्रश्नोत्तरस्य आधारेण प्रकरणे अग्रे कार्यविधिः भविष्यति। पुलिस पक्षं स्थापयति यत् आन्दोलनकारिणः मस्जिदं प्राप्तुं प्रयतन्ते स्म किन्तु ततः पूर्वं पुलिसैः शतशः जनानां समूहः अवरुद्धः। भारतीयदण्डसंहितायां धारा १६३ तथा भारतीयन्यायसंहितायां धारा १९६ तथा सार्वजनिकसम्पत्तिनिवारणविधानस्य अन्तर्गतं पुलिसैः प्रकरणं पञ्जीकृतम् अस्ति।

संस्कृतविद्यास्थानानि--१७

उत्तरवैदिकवाङ्मयम्--ब्राह्मणसाहित्यम्

संहितोत्तरकाले तत्रत्यमन्त्राणां व्याख्यानार्थं यज्ञविधिषु तेषां विनियोगस्य स्पष्टीकरणार्थं ब्राह्मणग्रन्थाः रचिताः अभवन्। ब्राह्मणेषु आरण्यकोपनिषदामपि समावेशः भवति। एतत् वाङ्मयम् उत्तरवैदिकवाङ्मयम् इति निर्दिश्यते। ब्रह्मशब्दात् अण् इति तद्धितप्रत्यये कृते ब्राह्मणशब्दः सिध्यति। ब्रह्मशब्दस्य कतिपये अर्थाः भवन्ति। शतपथब्राह्मणे उक्तम्- ब्रह्म वै मन्त्रः। तत्रैव ब्रह्म यज्ञः इत्यपि उक्तिः। मन्त्राणाम् अर्थविषयकं तेषां यज्ञविधौ उपयोगस्य विवेचनमिति ब्राह्मणग्रन्थानां मुख्यं प्रतिपाद्यम्।

ब्राह्मणग्रन्थानां स्वरूपम्-

ब्राह्मणानि मुख्यतः गद्यग्रन्थाः वर्तन्ते। संस्कृतगद्यस्य प्राचीनतमं रूपं ब्राह्मणेषु दृग्गोचरं भवति।

ब्राह्मणग्रन्थवाक्यानि द्विविधानि-विधिः अर्थवादश्च। अज्ञातार्थज्ञापको वेदभागो विधिः। प्राशस्त्यनिन्दात्मकं वाक्यम् अर्थवादः। एतयोः प्रतिपादनं यज्ञसिद्धयर्थं कृतम् अस्ति यतः यज्ञो वै श्रेष्ठतमं कर्म इति वैदिकानां श्रद्धा। एतेषां ग्रन्थानां विषयप्रतिपादकानि कानिचन प्रसिद्धवचनानि एवम्-

ब्राह्मणं नाम कर्मणस्तन्मन्त्राणां व्याख्याग्रन्थः। इति भट्टभास्करः। ब्राह्मणे के विषयाः निरूपिताः एतद्विषये वाचस्पतिमिश्रः वदति-

नैरुक्त्यं यत्र मन्त्राणां विनियोगश्च प्रयोजनम्। प्रतिष्ठानं विधिश्चैव ब्राह्मणं तदिहोच्यते।

१) मन्त्राणां नैरुक्त्यम्- नाम-आख्यात-उपसर्ग-निपातरूपाः चत्वारः शब्दाः। तद्विषयकं ऊहनं कृत्वा मन्त्रगतशब्दानां अर्थस्य निर्वचनं नैरुक्त्यम् इति उच्यते।

२) विनियोगः-- यज्ञविधौ मन्त्रस्य विनियोगः केन कदा कथं च कर्तव्यः इत्यादिविषयः अत्र निरूप्यते।

३) प्रतिष्ठानम्- विविधकथाख्यानादिभिः विधेः प्रशंसा निषिद्धकर्मणः निन्दा च अर्थवादः इति कथ्यते। तेन विधिनिषेधानां महत्त्वं बुद्धौ सम्यक्

स्थापितं भवति। एषः अर्थवादः एव प्रतिष्ठानशब्देन उच्यते।

४) विधिः-- यज्ञकर्मणां पौर्वापर्यक्रमेण कथनं विधिः।

शबरस्वामिना तु ब्राह्मणग्रन्थस्य दश प्रयोजनानि उक्तानि-

हेतुर्निर्वचनं निन्दा प्रशंसा संशयो विधिः।

परक्रिया पुराकल्पो व्यवधारणकल्पना।

उपमानं दशैते विधयो ब्राह्मणस्य तु।।

१) हेतुः-- कर्मकाण्डसम्बन्धिनः विशिष्टविधेः पृष्ठतः विद्यमानस्य हेतोः कारणस्य वा निर्देशः अयम्। यथा तेन ह्यन्नं क्रियते। (शत.ब्रा.) सूपेनैव होमः करणीयः यतः तेनैव सूपेन अन्नं सिद्धं भवति।

२) निर्वचनम्- शब्दस्य व्युत्पत्तिद्वारा यागे प्रयुज्यमानस्य पदार्थस्य योग्यत्वख्यापनम्। यथा- तद्दध्नो दधित्वम्।

३) निन्दा - अप्रशस्तवस्तुनः निन्दनं कृत्वा यागार्थं तस्य अनुपादेयतायाः कथनम्। अमेध्या वै माषाः। (माषाः यागार्थम् अनुपादेयाः भवन्ति।)

४) प्रशंसा - यज्ञदेवतादीनां प्रशंसापराणि वाक्यानि यैः तेषाम् उपादेयत्वं बुध्यते। यथा- वायुर्वै क्षेपिष्ठा देवता।

५) संशयः -- यज्ञविधिविषयको सन्देहः यथा- यज्ञविषये यजमानस्य सन्देहः उत्पद्यते यत् अहं होमं कुर्याम् अथवा न? तदव्यचिकित्सञ्जुहुवानी इमा हौषादूम्।

६) विधिः--उदुम्बरवृक्षस्य शाखायाः अधः उपविश्य उद्गातृमण्डलं सामगानं करोति। सा शाखा कियत्प्रमाणा भवेत् इत्यस्यां पृच्छायां सा यजमानेन समपरिमाणा भवेदिति प्राप्यते। यजमानेन सम्मिता औदुम्बरी भवति।

७) परक्रिया -परस्य कृते यत्कार्यं क्रियते तद्विषयकवाक्यम्। यथा-माषानेव मह्यं पचति।

८) पुराकल्पः -- प्राचीनानि आख्यानानि अर्थवादरूपाणि। यथा-पुरा ब्राह्मणा अभैषुः। (ते भीतिम् अनुभूतवन्तः)

९) व्यवधारणकल्पना -कर्मविषयकः विशेषप्रकारकः तात्कालिको निश्चयः। यथा- यावतोश्वान् प्रतिगृहीयात् तावतो वारुणान् चतुष्कपालान् निर्वपेत्। यज्ञस्य कृते यावतः अश्वाः गृहीताः तावत्सङ्ख्याकैः वरुणदैवत्यैः चतुष्कपालैः यागं कुर्यात्।

१०) उपमानम्- उपमानस्य साहो न विषयस्य स्पष्टीकरणम्। यथा छान्दोग्योपनिषदि उक्तम्- हे सोम्य, यथा सूत्रेण बद्धः पक्षी अत्र तत्र उड्डयनं कृत्वा कुत्रापि आश्रयम् अलब्ध्वा पुनः तं बन्धनरज्जुमेव उपाश्रयते तथैव मनः सर्वासु दिक्षु भ्रमणं कृत्वा कुत्रापि विश्रामस्थास्य अलाभात् प्रिणमेव उपाश्रयते। एवं मनः प्राणेन निबद्धम् अस्ति।

--- श्री अभिजित् तोडकर

abhitrkr9@gmail.com

तृतीय-कार्यकालस्य प्रथमेषु शत-दिनेषु एव

पञ्चदश लक्ष-कोटि-रूप्यकाणां परियोजनाः

प्रारब्धाः-केन्द्रीयगृहमन्त्री अमितशाहः

केन्द्रीय गृहमन्त्रिणा अमितशाहेन प्रोक्तं यत् नरेन्द्र-मोदिनः सर्वकारस्य तृतीय-कार्यकालस्य प्रथमेषु शत-दिनेषु एव पञ्चदश लक्ष-कोटि-रूप्यकाणां परियोजनाः प्रारब्धाः सन्ति। अनेन राष्ट्रस्य विकासे महद्योगदानं भविष्यति। नवदिल्ल्याम् संचारमाध्यमैः समं सम्भाषमाणः श्रीशाहः प्रोक्तवान् यत् प्रशासनेन आधारीक संरचना-परियोजनानां कृते त्रिलक्षकोटिरूप्यकाणां घोषणा विहितास्ति। येन देशस्य आधारभूताः संरचनाः जनेभ्यः समुपपादिताः स्युः।

सैरा री सबीं जो बधाई

पहाड़ी गल्लां

हिमसंस्कृतवार्ता:

स्याले री हुई गई शुरुआत
आई गई सैर फसल हुई गी त्यार
अपणियाँ दराटियाँ चंडाई ट
लवा करी लवा तेज
बडणे जो नी हुण करा इन्तजार
गर्मी बी घटी गई
बरखां बी चकोई गईयाँ
धान घाह बडणे जो कने
छलियाँ खोटणे जो रई गईयाँ
कई जगह मेले लगदे
लोक लैदे पूरी नंद
लदरौरा रे मेले जो जाणा जरूर
कम्म करी देणे सारे बन्द
काला मिहना हुई गया खत्म
नवियाँ ब्याइरियाँ हुण
सौरियाँ रे जाणे जो त्यार
शिवजिये बी जटां कठियाँ करी लई
अंदर हुई जाने किडू मकोडू
सैजे थे कदके आइरे थे बाहर
फसला रा बी अया बुरा हाल
छलियाँ पईरी लमी क्या करनी बडाई
कुछ पंछिएँ बांदरें नी छड्डी
कुछ सुअरें दिति री मुकाई

सैरी जो नाई राती
घरें घरें जांदे थे
नवियाँ फसलां जो टोकरिया च
सजाई कने ल्यान्दे थे
लोग बी पहले सैरी जो बड़ा मनान्दे थे
खरे खरे बधिया पकवान बणान्दे थे
सैरी माता अगगे बड़ा कुछ चढान्दे थे
सेवईयां भल्ले कने खीर खूब खाँदे थे
हुण लोग सैर तां क्या सारे त्वाहर
बड़े घट मनान्दे
मनाणा क्या तन्जे टैम ई नियाँ किसिगे
फसलां बी हुण बड़ी घट बाहन्दे
पुन्या कने दूजी रा चंद्रमा देखी लयों
पत्थर चौथ भी कने कने ई आई
चौथी रा चंद्रमा बिल्कुल नी देखणा
सैरा री तुहांजो बौहत बौहत बधाई

रवींद्र कुमार शर्मा
घुमारवीं
जिला बिलासपर
हि प्र

प्राकृतिकाहारस्य महत्वम्

तत् भोजनं यत् जीवननिर्वाहस्य कृते कर्तव्यम्

प्राकृतिकाहार विशेषज्ञा - डॉ. विदुषी
प्रेरणास्त्रोत्रः - महाभागः महेन्द्रमिश्र महोदयः

द्वितीयः बिंदुः - तत् भोजनं यत् जीवननिर्वाहस्य कृते कर्तव्यम्।

अतिशयेन खादनं अधिकांशमानवस्य स्वभावः अस्ति एव। उदरः पूर्णः जाता तर्हि मनः प्रसन्नः न भवति। कार्यक्रमे गत्वा तु अधिकांशाः अधिकं खादन्ति, हिन्द्याम् "टूसना" भवति खलु। तदनन्तरम् उदरे गैस अथवा जलन अभवत् एवं तदनन्तरम् "एंटेसिड, ईनो" सम्मानं औषधस्य सेवनं करोति तर्हि अधिकं लाभं न भवति। आवश्यकत् अधिकं भोजनं भक्षितम् अपि सात्विकभोजनं नास्ति यदि प्रसादरूपे तत् मेलिष्यति तर्हि।

"तर्हि कियत् भोजनं करणीयम् - एतस्य प्रश्नस्य उत्तरं किम्?" उत्तरं तु बहु सरलं अस्ति - अस्माकम् उदरः सदैव भोजनस्य नन्तरं न्यूनतम् ३०% रिक्तम् एव भवेत्। तदा मिक्सीयंत्रस्य समानं उदरे भोजनं सम्यक् रूपेण मिश्रितं भविष्यति एवं लाभम् अपि मेलिष्यति। आवश्यकता अनुसारेण मिनरल्स एवं विटामिंस अपि प्राप्तं भविष्यति।

एतत् एव भोजनं - सात्विकभोजनं कथयतुं शक्नोति।

यदि सिंहं अपि भक्षणस्य कृते एकः मृगः प्राप्तं करोति, तर्हि सः किमपि अन्यः पशुं न हन्ति। समानरूपेण यदि एकां पक्षीं अपि आवश्यकता अनुसारेण अन्नं अभक्षयत् तर्हि सा भविष्यकालस्य कृते संचयं न करिष्यति। अग्रिमदिवसं पुनः शोधितुं गच्छति।

"अद्यतनं समापनम्" - अतः, सः भोजनं यः मनुष्यस्य कृते माताप्रकृति निर्माणं करिष्यति तत् एव करणीयम् एवम् अधिकभोजनं अपि न करणीयम्। एका सूक्ति अस्ति - मात्रावदश्रीयात् (च.वि.1.24.3): हिन्द्याम् अर्थं भवेत् - "मात्रापूर्वकं भोजनं करना चाहिये। भोजन आवश्यकता से कम या अधिक नहीं करना चाहिये।"